

УКРАЇНА

(19) UA (11) 62275 (13) U
(51) МПК (2011.01)
B24B 1/00

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

видається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ КОМБІНОВАНОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ

1

2

(21) u201100017

(22) 04.01.2011

(24) 25.08.2011

(46) 25.08.2011, Бюл.№ 16, 2011 р.

(72) ГРАБЧЕНКО АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ, ПИЖОВ
ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, ФЕДОРОВИЧ ВОЛОДИ-
МИР ОЛЕКСІЙОВИЧ, УЗУНЯН МАТВІЙ ДАНИЛО-
ВИЧ, СТРЕЛЬЧУК РОМАН МИХАЙЛОВИЧ

(73) НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"

(57) Спосіб комбінованої обробки матеріалів, що
включає процес обробки у декілька етапів, при
цьому використовують струмопровідні алмазні

круги, ріжучі властивості яких відновлюють в про-
цесі обробки шляхом електроерозійної дії, що ке-
рує, на матеріал зв'язки і алмазні зерна в середо-
вищі діелектрика, який **відрізняється** тим, що на
всіх етапах обробки використовують один і той же
крупнозернистий алмазний круг, причому етап
чорнкової обробки ведуть з енергією одиничних
електричних імпульсів не нижче ніж 10^{-3} Дж, на
етапі чистової обробки енергію одиничних елек-
тричних імпульсів приймають не вище ніж 10^{-4} Дж, а
на етапі прецизійної обробки процес електроеро-
зійної дії переривають.

Корисна модель належить до машинобуду-
вання, стосується технології обробки різанням і
може бути використана при шліфуванні і заточу-
ванні виробів і інструментів з надтвердих матеріа-
лів (твердість яких складає не менше 20 ГПа). Сю-
ди належать багато матеріалів (від
наноструктурних твердих сплавів до алмазу вклю-
чно).

Відомий спосіб комбінованої обробки металів
струмопровідним абразивним інструментом, ріжучі
властивості якого відновлюють в процесі обробки
електролітичним способом [1]. При цьому як тех-
нологічне середовище використовують електроліт.

Недоліком відомого способу є відсутність мо-
жливості безпосередньої виборчої дії на алмазні
зерна круга, що істотно обмежує технологічні мож-
ливості процесу обробки, а необхідність застосу-
вання електролітів вимагає спеціального захисту
устаткування від корозії.

Відомий спосіб комбінованої обробки, згідно з
яким процес обробки ведуть у декілька етапів (чо-
рнова, чистова і прецизійна обробки), при цьому
використовують струмопровідні алмазні круги, рі-
жучі властивості яких відновлюють в процесі об-
робки шляхом електроерозійної дії, що управляє,
на матеріал зв'язки і алмазні зерна в середовищі
діелектрика, [2] - прототип. Електроерозійній дії
піддаються не тільки металева зв'язка круга і
стружка, що утворюється, але і алмазні зерна. Це
пов'язано з тим, що при електроерозійній обробці
під впливом високих температур в зоні розряду
утворюються продукти піролізу робочого середо-

вища і оброблюваного матеріалу, внаслідок чого
на поверхні алмазного зерна створюється елект-
ропровідний шар. Струмопровідні містки, що крім
того формуються, з елементів стружки між зв'яз-
кою і оброблюваним матеріалом, періодично кон-
тактуючи з алмазними зернами, сприяють термо-
хімічній дії на них.

Недоліком відомого способу є велика трудно-
стість отримання високої якості обробленої пове-
рхні. Це зв'язано з тим, що електроерозійна дія на
алмазні зерна реалізується не вибірково (тобто не
цілеспрямовано), а в рамках рішення загальної
задачі відновлення ріжучих властивостей абрази-
вного інструменту, а для чорнкової, чистової і пре-
цизійної обробки використовуються круги різної
зернистості. Особливо важливим слід рахувати те,
що, якщо вести шліфування згідно з прототипом,
то для чорнкової обробки необхідно використовувати
крупнозернисті круги і електричні імпульси
великої енергії, а на етапі чистової обробки дріб-
нозернисті круги і імпульси малої енергії. Це обу-
мовлено наступним - чим більше розмір зерна
круга, тим більше міжелектродний зазор між зв'яз-
кою (перший електрод) і другим електродом (на-
приклад, оброблюваним матеріалом). Поєднання
крупної зернистості і необхідної при цьому високої
енергії імпульсів приводить до низької якості об-
робленої поверхні. В той же час поєднання дрібної
зернистості і відповідно малої енергії імпульсів
забезпечує вищий рівень якості, але при низькій
продуктивності процесу.

(13) U

(11) 62275

(19) UA

Окрім цього у відомому способі не враховуються такі важливі явища, як графітизація алмазу, сприяюча додатковій ініціації електроерозійних розрядів на алмазні зерна, а також пристосованість, яка найяскравіше виявляється при обробці надтвердих матеріалів. А саме ці явища багато в чому сприяють використанню крупнозернистих кругів для прецизійної обробки.

Важливого значення набуває і можлива наявність в алмазних зернах металофази (особливо в зернах великих розмірів), що в ще більшому ступені ініціюватиме дію розряду і інтенсифікуватиме утворення субмікрорельєфу на робочій поверхні алмазних зерен.

В основу корисної моделі поставлено задачу зниження собівартості отримання високої якості обробленої поверхні за рахунок цілеспрямованого використання електроерозійної дії на різні елементи робочої поверхні круга при послідовній реалізації чорнового і чистового етапів обробки, а також використання явища пристосування для здійснення чистової і прецизійної обробки. Це дає можливість на всіх трьох етапах використовувати один і той же крупнозернистий алмазний круг.

Поставлена задача вирішується тим, що на всіх етапах обробки використовують один і той же крупнозернистий алмазний круг, при цьому етап чорнкової обробки ведуть з енергією одиничних електричних імпульсів не нижче ніж 10^{-3} Дж, на етапі чистової обробки енергію одиничних електричних імпульсів приймають не вище ніж 10^{-4} Дж, а на етапі прецизійної обробки процес електроерозійної дії переривають.

Технічний результат полягає в тому, що одним і тим же крупнозернистим кругом послідовно забезпечується можливість високопродуктивної, чистової і прецизійної обробки надтвердих матеріалів.

Суть корисної моделі пояснюється кресленнями. Як випливає з фіг. 1 (1 - зв'язка круга; 2 - алмазне зерно; 3 - стружка; 4 - електрод-інструмент) на етапі чорнового шліфування відбувається комплексна електроерозійна дія на всі елементи робочої поверхні круга: зв'язку, стружку і алмазні зерна. Це дозволяє забезпечити високий ступінь розвиненості ріжучого рельєфу круга, а, отже, реалізувати високу продуктивність обробки. Для цього необхідна енергія одиничних електричних імпульсів не нижче 10^{-3} Дж. На цьому етапі в результаті графітизації алмазу, піролізу робочого середовища і інших чинників алмазні зерна стають електропровідними, що є фундаментом для реалізації чистового етапу обробки.

На етапі чистової обробки (фіг. 2) енергія одиничних електричних імпульсів має бути недостатньою для електричного пробоя зазору між електродом-інструментом і зв'язкою. Для цього при використанні кругів зернистістю 200/160-125/100 необхідна енергія одиничних електричних імпуль-

сів не вище 10^{-4} Дж. При обробці надтвердих матеріалів (в результаті відміченого вище явища пристосованості) в таких умовах на алмазних зернах достатньо швидко сформуються майданчики зносу. Проте завдяки безперервній дії електричних розрядів на вже електропровідні зерна ці майданчики будуть не гладкими, а мати мікро- і субмікроромки, які і виконують процес різання. Таким чином, виборча електроерозійна дія направлена в основному на алмазні зерна круга (що знаходяться в межах величини міжелектродного зазору ($\Delta 2 < \Delta 1$)) і дозволяє забезпечувати високу якість обробленої поверхні. На цьому етапі можливо також електроерозійне видалення і струмопровідної стружки, хоча завдяки своїм малим розмірам і значному межзеренному простору (на робочій поверхні крупнозернистих кругів) і малому часу реалізації чистового етапу обробки стружка достатньо вільно розміщується в межзеренному просторі.

На етапі прецизійної обробки (при вимкненому джерелі живлення) в результаті швидкої реалізації процесу пристосованості майданчики зносу стають гладкими (див. фіг. 3) і як би проводять полірування оброблюваної поверхні, забезпечуючи ще вищий рівень її якості.

Приклад використання способу.

Експериментальні дослідження проводилися на базі універсально-заточувального верстата мод. 3D642E, модернізованого для реалізації процесу алмазно-іскрового шліфування. Проводили заточування різців з двох надтвердих оброблюваних матеріалів - синтетичного полікристалічного алмазу марки СКМ-Р твердість (HV) якого складає 100 ГПа і наноструктурного твердого сплаву марки «Волкар» твердість (HV) якого складає 23...25 ГПа. Як джерело живлення використовували генератор електричних імпульсів ГКІ 200-300А. Діелектричне середовище - вода технічна. Порівнювали два способи - згідно з прототипом і пропонований спосіб. У першому випадку обробку вели в два етапи: крупнозернистим кругом 12A2 45°150×10×3×32 AC6 125/100 4 M2-01, а потім кругом на основі мікропорошку алмазу 12A2 45°150×10×3×32 ACM 40/28 4 M2-01. Пропонований спосіб був реалізований із застосуванням одного і того ж круга 12A2 45°150×10×3×32 AC6 125/100 4 M2-01. При цьому на першому етапі (чорнова обробка) енергія одиничних електричних імпульсів складала $W=2,5 \cdot 10^{-3}$ Дж. ($U_{\max}=130$ В, $I_{\max}=130$ А, $f=22$ кГц), а на другому (чистова обробка) вона була рівною $W=0,75 \cdot 10^{-3}$ Дж. ($U_{\max}=150$ В, $I_{\max}=24$ А, $f=88$ кГц). На третьому етапі $W=0$ Дж. Для оцінки ефективності способів використовували два параметри - шорсткість обробленої поверхні (по критерію R_a) і штучний час на заточування ($\dot{O}_{\text{ш}}$). Результати експериментів наведені в таблиці.

Таблиця

Порівняльні дані способів обробки

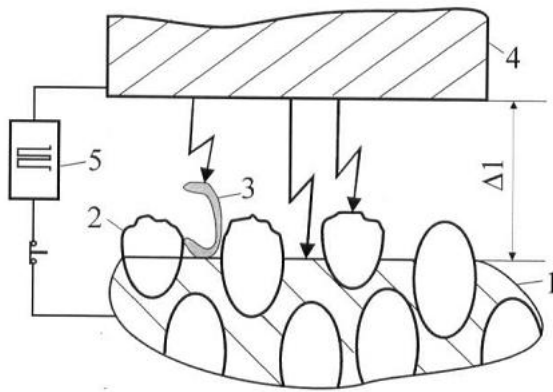
Спосіб обробки	Оброблюваний матеріал	R_a , мкм	$\bar{O}_{\phi 0}$
Прототип	СКМ-Р	0,1	60
	Волкар	0,14	20
Запропонований	СКМ-Р	0,025	45
	Волкар	0,12	15

Як видно з даних таблиці, запропонований спосіб забезпечує рівень якості, не нижче ніж спосіб згідно з прототипом, причому при меншому значенні штучного часу на обробку (a , отже, і собівартості обробки), що зв'язане, у тому числі і з відсутністю необхідності в заміні кругів при переході з одного етапу на інший, причому, чим твердіше оброблюваний матеріал, тим вигідніше відрізняються показники у пропонованого способу.

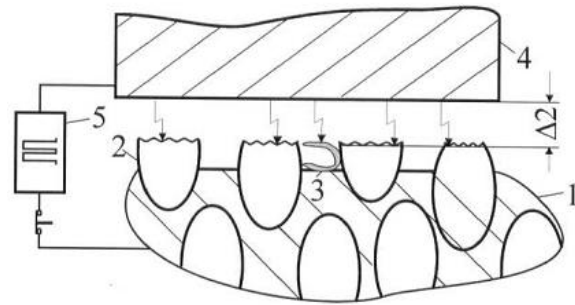
Джерела інформації:

1 Захаренко И.П., Савченко Ю.Я Алмазно-электролитическая обработка инструмента -К.: Наукова думка, 1978, 224 с.

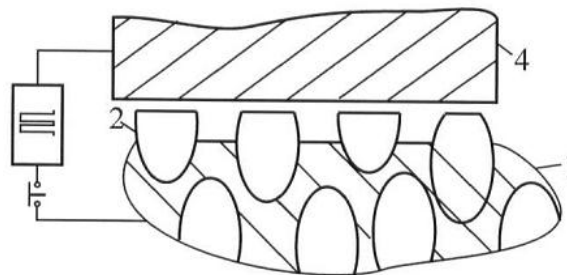
2 Полтавец В.В. Повышение степени управляемости технологической системой шлифования кругами из сверхтвердых материалов за счет воздействия на характеристики инструмента. Научные работы Донецкого национального технического университета. Секция машиностроения и машинознания. Вып. 6 (154). -Донецк: ДонНТУ, 2009, с 79-86.

Фиг. 1

Фиг. 2

Фиг. 3